

چکیده

کلام و خاموشی یکی از مهم‌ترین مضامین عرفان و صوفیه هستند که در آموزه‌های آنها دارای جایگاه خاصی می‌باشند. در نزد عرفا هر دو مقوله‌ی کلام و خاموشی برای رسیدن به تعالی و خداوند است. این پژوهش با هدف گره‌گشایی از عقاید سه عارف نامی، قشیریه، هجویری و منور میهنی درباره‌ی کلام و خاموشی به روش توصیفی و تحلیلی انجام گرفته است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که همه‌ی عرفا نه تنها منکر ارزش کلام و سخن در کسب معرفت نیستند؛ بلکه رشد و تعالی، انسان را در همسویی کلام و خاموشی می‌دانند. آنان معتقدند برای نیل به کمال و مقصد الهی، هم باید مقام و مرتبه کلام را شناخت و هم زبان و حالات خاموشی را دریافت. آنان کمترین فضل خاموشی را عدم خوف و رجا و دغدغه‌ی اضطراب می‌دانند، اما گاهی تجربیات عرفانی و حالات کشف و شهود از ظرف وجودی عارف لبریز می‌شود. در این حالت است که لب به کلام می‌کشایند. باری هر سه عارف در برخی موارد کلام را بر خاموشی ترجیح دانسته‌اند و در برخی موارد خاموشی را بر کلام برتری داده‌اند و این امر بستگی به شرایط زمانی و موقعیت‌های مختلف سیر و سلوک دارد.

کلیدواژه: عارف، عرفان، کلام، خاموشی، کشف‌المحجوب، رساله قشیریه، اسرارالتوحید.